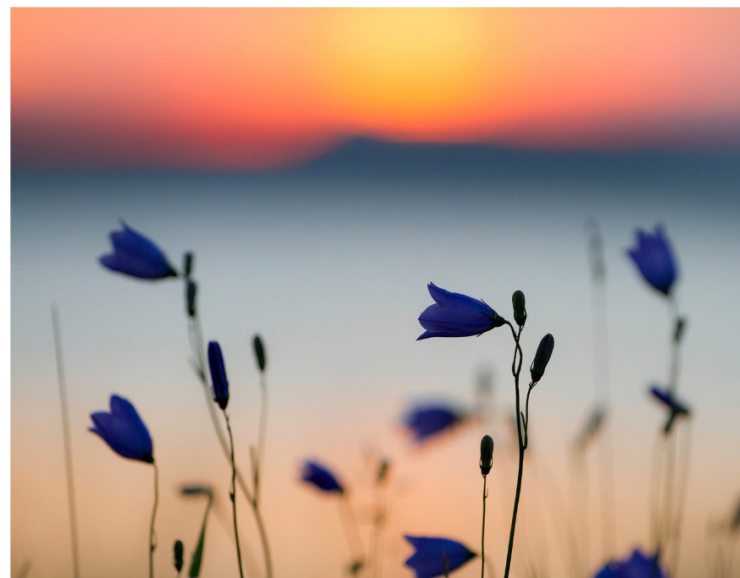

MIE
♥
SODANKYLÄ

Sodankylän kulttuurikasvatussuunnitelma KOPS

KULTTUURI- JA KOTISEUTUPOLKU TAAPEROSTA TEINIIN

Perustuu varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja
perusopetuksen opetussuunnitelmiin

SODANKYLÄN KULTTUURI-KASVATUSSUUNNITELMA

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla (KOPS) tarkoitetaan vuosittain toistuvaa, etukäteen budjetoitua ja selkeillä sopimuksilla aikaansaatua suunnitelmaa, jossa kunnan toivomalle ikäryhmälle taataan tietynlainen taide- ja kulttuurikasvatus.

Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa asuinkunnan historiasta, kulttuuritoiminnan käytänteistä, merkkihenkilöistä ja jo olemassa olevasta kulttuuritarjonnasta. Sen avulla lapsille ja nuorille tarjotaan mahdollisuus avartaa maailmankatsomustaan ja käyttää älyään ja luovuuttaan.

Keskeistä on laatu: KOPS:n parissa toimivat taiteenalan ammattilaiset ja kulttuurikasvattajat. Suunnitelmien kokonaisuudet linkittyvät kunnan opetussuunnitelmaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelma perustuu lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta. Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saavutettavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Kulttuuri edistää henkistä hyvinvointia ja resilienssiä eli psyykkistä selvitymiskykyä ja on osa ihmisen kokonaishyvinvointia. Osallisuus puolestaan vahvistaa kuntalaisten identiteettiä sekä suhtautumista kulttuuriin ja taiteeseen.

KOPS:n avulla kulttuuriympäristö tuodaan näkyviin myös koulujen arjessa. Samalla tuetaan kulttuurista hyvinvointia koulujen perusopetuksessa. KOPS:n työpajoja voidaan osittain toteuttaa myös palvelutaloissa ja hoivayksiköissä. Näin tehdään mahdolliseksi kulttuurin ja taiteen kokeminen eri sukupolvien välillä sekä luodaan hyvinvointia taiteen keinoin.

KULTTUURIKASVATUS- SUUNNITELMAN PERIAATTEET

1) Yhdenvertaisuus

Kunnanvaltuuston hyväksymä ja perustasolla budjettiin pysyvästi laitettu KOPS on kunnan jokaista lasta ja nuorta koskeva suunnitelma. Lähtökohtana on antaa lapsille asuinpaikasta riippumatta tasavertaiset mahdollisuudet tutustua eri taide- ja kulttuurimuotoihin ja kokea taide-elämyksiä sekä tuottaa itse taidetta ja kulttuuria ja jakaa kulttuuri- ja taidekokemuksia. Lastenkulttuuri auttaa lasta oman kulttuuri-identiteetin muodostumisessa ja antaa työkaluja kriittiseen kulttuurin vastaanottamiseen.

2) Saavutettavuus

Kulttuurikasvatussuunnitelma tukee tasavertaisesti kaikkien kunnan lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja paikallisidentiteetin vahvistumista. Säännöllinen ja suunnitelmallinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa tekee mahdolliseksi jokaiselle lapselle ja nuorelle taiteen tekemisen ja kokemisen elämyksen.

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Ennalta suunniteltu ja budjetoitu, strategiaan asti viety kulttuurikasvatussuunnitelma on kunnalle eduksi. Se osoittaa, että kulttuuria ja taidetta arvostetaan kunnassa ja näiden alojen monipuolinen, kerrannainen vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja työllistymiseen ymmärretään. KOPS tarjoaa mahdollisuuksia pitkäjänteiselle kulttuuri-alan työlle ja alueen ammattitaiteilijoille. Kulttuurikasvatussuunnitelma on koko kunnan yhteinen asia.

4) Kunnan brändi

Kulttuuri- ja kotiseutupolku taaperosta teiniin on Sodankylän kunnan suunnitelma ja raami siitä, millaisia taide- ja kulttuuri-elämyksiä lapsille ja nuorille tarjotaan varhaiskasvatuksen ja oppivelvollisuuden

aikana lapsen kulttuuri-identiteetti huomioiden. Lähtökohtana on Sodankylän oman paikkakunnan ja alueen oma kulttuuri-perintö ja -tarjonta paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia hyödyntäen. Kotiseutu on oppimisympäristö, ja lapsi tai nuori on aktiivinen osa tätä ympäristöä.

Sodankylän oppimisympäristöissä korostuvat metsä-Lapin luonto, kunnan maantieteellinen sijainti napapiirin pohjoispuolella ja siihen liittyvät selkeät vuodenajat. Poronhoito, metsästys, kalastus ja saamelaiskulttuuri ovat olennainen osa sodankyläläistä elämänmuotoa. Opetuksen järjestämisessä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että luodaan mahdollisuuksia toteuttaa opetusta paikallisuudesta ja alueen alkuperäiskulttuurista käsin.

Perusopetukseen liitetty KOPS laajentaa ja syventää vuosiluokittain sodankyläläistä kulttuuriperintöä savottaperinteestä jälleenrakennuksen vuosikymmeniin, Lapin sodasta säästyneisiin kohteisiin ja tähän päivään.

5) Lasten tunne-esiintymistaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimuksissa on todettu, että pitkäaikainen kulttuurin ja taiteen harrastaminen vähentää ja ennaltaehkäisee monia ongelmia ihmisten käytöksessä, oppimisessa ja kaveritaidoissa ja auttaa suhtautumaan maailmaan avarakatseisemmin. Oman luovuuden esilletuominen, positiivisen minäkuvan ja onnistumisen kokemusten saaminen on yhä tärkeämpää.

Tukemalla lasten ja nuorten kulttuurin harrastamista tehdään mahdolliseksi eri-ikäisten kasvaminen kulttuurin kuluttajista kulttuurin tuottajiksi. Taiteen perusopetus antaa aktiivisen harrastamisen lisäksi mahdollisuuden kulttuurin tuottamiseen esimerkiksi omille ikätovereille (tanssisadut, sirkusnäytökset, musiikkikonsertit). Taide ja kulttuuri ovat väyliä, joita jokainen voi hyödyntää.

OPETUSSUUNNITELMAN KONKREETTINEN TOTEUTUS

Kulttuurikasvatusohjelman tavoitteet

Kulttuurikasvatusohjelman tavoitteena on rikastuttaa opetussuunnitelmaa ja tuoda kulttuuri ja kotiseutu luonnolliseksi osaksi varhaiskasvatusta ja koulujen arkipäivää.

Kulttuurikasvatussuunnitelma

- edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta kulttuuritarjonnan ja kokemuksen saatavuudessa.
- edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista.
- tarjoaa mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen.
- ylläpitää kulttuuriperintöä ja tukee ja kehittää paikallista identiteettiä.

Kulttuurikasvatussuunnitelman perustaso

Työpajoissa ja käyntikohteissa pääsee tekemään itse ja tutustumaan kattavasti eri taiteenaloihin. Työpajojen sisältöjä laajennetaan ja syvennetään vuosiluokittain vuodenaikojen kierto huomioiden.

Kulttuurikasvatussuunnitelman kakkostaso

Esittävän taiteen kokonaisuudet eivät enää mene ikäryhmäjaon mukaan, vaan ne ovat useimmiten tarjolla kaikille. Ne budjetoidaan erikseen sen mukaan, onko kunnalla esimerkiksi sopimus Konserttikeskuksen, Lapin alueteatterin ja/tai jonkun muun esittävän taiteen toimijan kanssa. Valmiita kokonaisuuksia kakkostasosta ei kirjoiteta auki samalla lailla kuin perustasolla, sillä ohjelmistot vaihtuvat vuosittain, samoin kuin kiertueella olevat esittävän taiteen tuottajat. Kakkostaso sisällytetään kulttuuritoimen budjettiin valmiiksi niin, että mukana ovat sopimustuottajat ja lisäksi mahdolliset muut vierailut.

Saamelaisten opetuksen tavoitteet

Saamelaisten opetuksen erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista

kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielissä ympäristössä, oppia saamen kieltä saamen kielellä.

Opetuksen perustana on saamelainen kulttuuri. Opetuksessa on otettava huomioon paikalliset erityispiirteet, kuten arvot, kieli, tavat, luonnon-tuntemus, luontosuhde ja luonnon hyötykäyttö sekä perinteiset elinkeinot. Perusopetuksen päättyessä oppilaalla on tietoisuus omista juuristaan, kulttuuriperinnöstään, saamelaisesta maailmankatsomuksesta, eri saamenkielistä, kulttuurialueista ja saamelaisryhmistä.

VARHAISKASVATUS

Yleistä varhaiskasvatuksessa

Kaikessa taiteenaloihin liittyvässä opetuksessa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman laaja kohta "kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu" sekä nähdään lapsi nimenomaan aktiivisena toimijana.

Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu lapsen ikätason mukainen tutustuminen oman kunnan taiteilijoihin, rakennuksiin, näyttelytoimintaan tai luonnonympäristöihin. Kaikki taiteen tekeminen taas tukee vuorovaikutusta ja ilmaisuja, jotka vahvistavat lapsen näkemystä itsestään luovana ja onnistuvana yksilönä.

Sodankylässä tavoitteenamme on siirtää kulttuuriperintöä ja tärkeinä pidettyjä arvoja sekä traditioita seuraavalle sukupolvelle. Luonto on koko alueen ja kuntalaisten hyvinvoinnin, elinvoiman ja tulon lähde (opetuksessa havainnoidaan luontoa). Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla kokemuksia luonnossa liikkumisesta ja sen tutkimisesta.

Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

VARHAISKASVATUKSEN VUOSIKELLO

Koko vuoden aikana tapahtuvia, säännöllisiä toimintoja

- metsäretket viikoittain lähimetsään, marjastus, rakentelut
- kirjastokäynnit ja kirjastoautonkäynnit kuukausittain

Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu
avaruus, revontulet uimakoulut ja luistelu eskareiden vierailu Museo- Galleria Alariestossa hiihto alkaa	saamelaisten kansallispäivä Runebergin päivä ystävänpäivä --> lasten lauluesitys palvelutaloissa Kalevalan päivä lukion vanhojen tanssit vierailut palvelu- taloihin	media- kasvatus, videon teko sadutus kevätpäivän tasaus laskiainen EM-/MM-/ olympia- kisat päivä- kodin piha- piirissä hiihto	pääsiäinen, pääsiäis- kirkko, pääsiäis- vaellus Mikael Agrico- lan päivä kirjanpäivä veteraani- päivä kevät ja muuttolinnut	vappu äitienpäivä --> aamiainen tai juhla kevätjuhla vieraileva museo päiväkodille eskareiden kouluun tutustuminen	Sodankylän elokuvajuhlat kesäkukkien päivä retket (ranta, metsä, pihakekkerit)

Uusi vuosi
-teema

Perinnekuu
-teema

Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
luontoretket liikunta; urheilupuisto kalastusretki	retket, marjastus, leipominen sadonkorjuu- juhlat, kekrit Varpaat vauhtiin -tapahtuma, van- hemmat/lapset kesäurheilu- tapahtumat eskareiden retki kotiseutumuseol- le syyskirkko van- hassa kirkossa	liikenne- säännöt poliisin vierailu, heijastimet kirkkoon tu- tustuminen syyspäivän tasaus 23.9. maatilavierailu ja poroerotuk- set uimakoulut ja luistelu alka- vat	Aleksis Kiven päivä 10.10. isovanhem- pien päivä 21.10. YK:n päivä 24.10. nallen päivä 27.10. lasten kirjalli- suus- ja sano- malehti-viikko	lasten oikeuk- sien päivä 21.11. isänpäivä- aamiainen, juhlat kaamos	itsenäisyys- päivän juhlat Lucian päivä adventti lasten pikku- joulut joulukirkko joulupolku joulujuhla joulu

Liikenne
-teema

Kulttuuri-
viikko

Ikäryhmittäin tapahtuva toiminta

Perhepäivähoitajat osallistuvat haluamallaan tavalla.

0-3-vuotiaat: Loruttelu ja rytmiikka

Rytmikylpy-työpajassa tutustutaan maailman eri kolkkien rytmisoittimiin itse kokeillen. Paja on joka vuosi erilainen, ja se toteutetaan eri teemoilla. Soitin- ja kehoryhmien lisänä on perinteisiä loruja.

4-vuotiaat: Ympäristökasvatus

Tutkitaan kevättä ja muuttolintuja ja käydään halutussa luontokohteessa. Ympäristökasvatuksen työpajassa mietitään, miksi linnut ovat maailmassa niin tärkeitä ja mitä tapahtuisi, jos lintuja ei olisi.

5-vuotiaat: Nukketeatteri

Raketit ja avaruus kuuluvat tammikuun teemoihin. Käydään Sodankylän geofysiikan observatoriossa tutustumassa revontuliin ja uskomuksiin siitä, mitä ne ovat. Osallistuminen revontulia ja avaruutta käsittelevään nukketeatteriesitykseen.

Eskarit: Kädentaidot

Retki kotiseutumuseoon ja Alantalolle oppaan johdolla. Tutustutaan taiteilija Andreas Alarieston taiteeseen Museo-Galleria Alariestossa. Kädentaitojen työpajassa tutustutaan johonkin vanhan ajan tekniikkaan, kuten savitöihin tai huovutukseen.

PERUSOPETUS

Perusopetuksen kulttuurinen tehtävä

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää kulttuurista ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuri, johon sisältyy kulttuurilisten erityispiirteiden, esimerkiksi saamelaisuuden huomioiminen.

Yleistä perusopetuksessa

- osallistuminen koulun vuotuisjuhliin
- osallistuminen esittävän taiteen näytöksiin

ALAKOULU

Yhdysluokissa aihekokonaisuuksia voidaan toteuttaa vuorovuosin niin, että koko luokka tekee aina samaa asiaa (esim. jos luokka on 1-2, ensimmäisenä vuonna kaikki tekevät sanataiteen kokonaisuuden, seuraavana kaililla on musiikkiliikuntakokonaisuus). Kyläkoulut voivat toteuttaa suunnitelman myös valitsemalla koko koululle vuosittain yhden kokonaisuuden.

1. lk: Sanataide

Tutustutaan kirjastoon ja lähellä oleviin patsaisiin ja muistomerkkeihin. Mietitään, mikä on muistomerkki ja miksi sellaisia pystytetään. Valitaan halutusta kirjaston kirjasta joku hauska hahmo, joka sanataiteen työpajassa lähtee seikkailulle patsaiden ja muistomerkkien kanssa.

2. lk: Tarinaliikuntapaja

Käynti Portin pirtillä tutustumassa uittoperinteeseen ja/tai muihin mahdollisiin alueen perinteisiin työmenetelmiin, esimerkiksi savottaperinteeseen. Tutustutaan henkilönä Pauli Yliaskaan. Koululla työpajassa tehdään kakkosluokkalaisista sekä tukit että uittajat!

3. lk: Sanataide / draama/ poronhoito-perinne

Perehdytään kirjastonkäytön perusteisiin: mistä löytyvät lastenosaston kauno- ja tietokirjat ja miten luokitusjärjestelmä toimii? Oppilaat harjoittelevat tiedonhakua erilaisen tehtävien avulla. Oppilaille pidetään tietokirjavinkkaus.

Käydään tutustumassa poronhoitoon ja sen historiaan. Tutustutaan henkilöinä sodankyläläisiin Mari ja Akseli Hihnavaaraan (Mosku), josta on myös tehty elokuva. Draamapajassa sukellaan pororosvoksiin syytetyn Moskun elämään taiteenalan keinoin.

4. lk: Sanataide / musiikki / ympäristökasvatus

Tehdään retki Viiankiaavan luontopolulle. Tutkitaan aapasuota ja sen ekosysteemiä. Äänitetään soiden äänimaisemaa puhelimilla. Koululla biisintekopajassa tehdään oma kappale soista, ja laitetaan ääniraidat kappaleen joukkoon.

Perehdytään tarkemmin kirjastonkäyttöön: miten hyödynnetään luokitusjärjestelmää ja haetaan tietoa omaa projektia varten? Jokainen oppilas pitää lyhyen kaverikirjavinkkauksen luokassa (esim. luontokirja).

5. lk: Mediataide

Käydään pohjoisessa kullankaivukohteessa, kuten Tankavaarassa, ja tutustutaan kullankaivuperinteeseen ja Kultamuseoon. Mediataiteen työpajassa tutkitaan, millainen "mediamyly" kävi aikanaan kultakuumeen riehussa eri puolilla maailmaa. Miten Suomessa kullankaivu on esitetty ennen ja millaisen some-pätkän siitä tänä päivänä saisi?

6. lk: Kuvataide

Käynti maanpuolustukseen liittyvissä kohteissa (talvisodan muistomerkki, sankarihauдат, Jääkäriprikaati) ja kotiseutumuseossa. Tutustutaan Andreas Alarieston taiteeseen ja tuotantoon. Vierailaan Museo-Galleria Alariestossa. Nähdään esimerkkejä sodan kuvaamisesta kuvataiteen keinoin, mutta tehdäänkin itse koko luokan yhteinen rauhaa ja tasapainoa hakeva taideteos.

YLÄKOULU

7. lk: Elokuvasvatus ja luonto

Retki Urho Kekkosen kansallispuistoon tai Pyhä-Luostolle. Elokuvasvatuksen osuudessa tutkitaan, miten alkuperäiskansojen, kuten saamelaisten, ja luonnon suhdetta on perinteisesti kuvattu ja miten taas nk. "tavallisten ihmisten". Millaisia eroavuuksia havaitaan? Miten paljon kuvauksissa on todellisuuspohjaa?

8. lk: Paikallinen yhteiskunta-vaikuttaminen / sanataide

Tutustutaan Akseli Paarmanin historiaan mm. kansanedustajana sekä Sodankylän ensimmäisen koulun syntyyn ja historiaan. Tutustaan myös Paarmanin kronikka/runoteksteihin.

- taidetestaajat
- kirjastossa kirjavinkkausta ja/tai sanataidetyöpaja

9. lk: Ilmastotutkimus

Retki Tähtelään, Sodankylän geofysiikan observatorioon ja Ilmatieteen laitokseen, tutustumaan revontuli- ja ilmastotutkimukseen. Koululla työpajassa palataan revontulten pariin erilaisilla harjoituksilla.

LUKIO JA AMMATTIOPPILAITOS

1. lk: Ympäristötaide/arkkitehtuuri

Käynti esimerkiksi Kakslauttasessa ja tutustuminen kuvataiteilijan ja/tai ympäristötaiteilijan työhön. Tutustutaan Sodankylän jälleenrakennuskauteen. Ympäristötaiteen tai arkkitehtuurin työpajassa testataan, miten onnistuisi uuden, ekologiset lähtökohdat huomioon ottavan rakennuksen suunnittelu. Mitä kaikkea pitää ottaa huomioon?

2. lk: Luova työ ammattina

Tutustutaan aiheeseen videoiden avulla (useita erilaisia saatavilla). Lisäksi paikallisen taiteilijan (esim. muotoilija, saamelais-taiteilija, kuvataiteilija) live/striimitapaaminen sekä työpaja.

3. lk: Ruokakulttuuri

Käynti kotiseutumuseossa. Tutustutaan erityisesti ruokaperinteeseen ja valmistetaan asiantuntijan johdolla ennen kirjoituksia yhteinen perinneateria.

KULTTUURIKASVATUS- SUUNNITELMAN KAKKOSTASO

Esittävät taiteet

Kakkostasolla olevat vakiokohteet ja vierailijat:

- Konserttikeskus
- Lapin lastenkulttuurikeskus
- Lastenkulttuurikeskus Kattila
- Lapin alueteatteri
- Lapin kamariorkesteri
- Nukketeatterit
- Revontuli-Opiston esittävät taiteet ja paikalliset esittävien taiteiden yhdistykset, kuten Kuusikko soi ry, Jutarinki ry, Sodankylän Tanssi ry ja Sirkus Revontuli ry
- Saamelainen lastenkulttuurikeskus Mánnu
- Teatteri Eurooppa 4

KULTTUURIKASVATUS MUUALLA KUIN PÄIVÄKOTI- JA KOULUYMPÄRISTÖSSÄ

- kaikenikäisten kerhotoiminnassa
- nuorisotiloissa
- palvelutaloissa
- työhyvinvoinnissa
- Revontuli-Opistossa (taiteen perusopetus)

Taiteen perusopetus on tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Revontuli-Opistossa taiteen perusopetusta järjestetään yleisen oppimäärän mukaan ja sen laajuus on 500 tuntia. Opintojen tavoitteena on tukea lasten ja nuorten luovaa ajattelua, kasvua ja kehittymistä jokaisen omat lähtökohdat huomioiden.

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa mainitut kokonaisuudet ja retket voidaan toteuttaa myös hieman muunneltuna eri kerhojen tai ryhmien toiminnan osana.

Sodankylä
Lapin tähtikunta

Jäämerentie 1 (PL 60) | 99601 Sodankylä | vaihde puh. 0400 618 870
kirjaamo@sodankyla.fi | www.sodankyla.fi